

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS***Ziņojums par tiesisko ietveru pēc ārkārtējās situācijas atcelšanas, lai nodrošinātu nepieciešamo ilgtermiņa ierobežojumu saglabāšanu un elastīgu kārtību epidemioloģiskai drošībai un veselības nozares noturībai***

Ziņojumā lietotie ministriju un citu institūciju saīsinājumi:

AiM - Aizsardzības ministrija
 ĀM - Ārlietu ministrija
 EM – Ekonomikas ministrija
 IeM - Iekšlietu ministrija
 IzM - Izglītības un zinātnes ministrija
 LM - Labklājības ministrija
 LPS – Latvijas pašvaldību savienība
 KM - Kultūras ministrija
 SM – Satiksmes ministrija
 TM – Tieslietu ministrija
 VARAM – Vides un reģionālās attīstības ministrija
 VM - Veselības ministrija
 ZM - Zemkopības ministrija

1. Pamatojums lēmuma pieņemšanai par izeju no ārkārtējās situācijas

Demokrātiskas tiesiskas valsts pastāvēšanas viena no prasībām ir stabilitāte, kas balstīta tiesību sistēmā, kārtībā un pašāvībā. Lai sabiedrība uzticētos tiesību sistēmai un labticīgi ievērotu tās prasības, "likumdošanas procesam [...] jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām."¹ Ārkārtējā situācija ar tai raksturīgo regulējuma straujo izmaiņu procesu būtiski ietekmē tiesisko stabilitāti un personu uzticēšanos valstij, tādēļ vispārējā kārtība ir atjaunojama nekavējoties, tiklīdz faktiskie apstākļi un valsts varas orgānu rīcībspēja ļauj attiecīgi organizēt un nodrošināt valsts vadību.

Demokrātiska valsts balstās uz varas dalīšanas principu. Varas dalīšanai starp trim varas atzariem ir jānodrošina, "lai varas īstenošana ne institucionāli, ne personāli nesakristu vai nepārklātos,"² tādējādi iedzīvinot varas atzaru līdzsvara un atsvara sistēmu. Šauri interpretējot šo principu, secināms, ka likumdošanas varu var īstenot tikai Saeima un tauta, kam saskaņā ar Satversmes 64.pantu ir piešķirtas likumdošanas tiesības. Tomēr tiesību zinātnē ir atzīta vajadzība paredzēt izņēmumu no striktas varas atzaru nodalīšanas un dot iespēju noteiktu daļu likumdošanas tiesību deleģēt izpildvarai.

Deklasificēts saskaņā ar MK 28.05.2020. sēdē (prot. Nr.37 6.§ 3.punkts) nolemto

¹ Satversmes tiesas 2018.gada 12.aprīļa spriedums lietā nr.2017-17-01, 21.3.punkts

² A.Smiltēna, Izpildvaras nozīme mūsdienu likumdošanas procesā, 25.lpp, "Tieslietu ministrijas juristi Latvijas simtgadei – tiesībspolitikas aktuālie jautājumi", Tiesu namu aģentūra, 2018

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

Šāda varas deleģēšana ir saistīta ar risku, ka izpildvaras rokās izveidojas būtiska varas koncentrācija. Tādēļ ne likumdevējs, pilnvarojot izpildvaru izstrādāt regulējumu kādā jautājumā, ne pati izpildvara, īstenojot tai deleģētās tiesības, nedrīkst radīt risku, ka līdzsvars starp likumdevēju un izpildvaru varētu nosvērties uz izpildvaras pusi tiktāl, ka tiktu apdraudēts varas dalīšanas princips un līdz ar to arī demokrātiskas valsts iekārtas būtība.³

Likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8.pants paredz īpaši plašas Ministru kabineta pilnvaras īstentot likumdošanas tiesības, tādēļ ilgstoša ārkārtējās situācijas saglabāšana rada īpašu risku izjaukt līdzsvaru starp varas atzariem. Ministru kabinets, organizējot ārkārtējās situācijas vadību, katrā sēdē skata jautājumus par būtiskiem privātpersonu ierobežojumiem, kā arī izmaiņām attiecībā uz ekonomisko un sociālo noregulējumu. Šo lēmumu saturu lielā mērā nosaka izpildvara, ietekmējot pamatpostulātu, ka likumus pieņem Saeima un Ministru kabinets likumdošanas procesā darbojas tikai uz likumdevēja deleģējuma pamata. Tādēļ, tiklīdz faktiskie apstākļi to pieļauj, visu būtisko likumdošanas ceļā izšķiramo jautājumu izlemšana ir jānodrošina Saeimai, Ministru kabinetam darbojoties deleģētās likumdošanas tiesību ietvaros.

Laba likumdošana prasa nesasteigtu un pārdomātu procesu.⁴ Satversmes tiesa ir norādījusi, ka "normu sagatavošanas un pieņemšanas kontekstā negatīvi ir vērtējama sasteigtība, kā arī tas, ka sabiedrība par šo normu pieņemšanu iepriekš netiek pienācīgi un savlaicīgi informēta."⁵ Steidzamības kārtā šīs darbības ir iespējams veikt tikai ierobežotā apjomā, un šādā kārtā pieņemti likumi un noteikumi ir attaisnojami izņēmuma gadījumos. Steiga sākotnējā lēmuma pieņemšanas procesā ir iemesls zemai normatīvā akta kvalitātei, kas izraisa neskaidrību un neziņu piemērošanā, vajadzību to sasteigti precizēt un līdz ar to nestabilitāti tiesību sistēmā kopumā.

Tikpat nozīmīgs labas likumdošanas princips ir pienākums pienācīgi pamatot izstrādāto un pieņemto tiesību normu. "Pamatojuma princips ir viens no būtiskākajiem procesuālā taisnīguma nodrošināšanas līdzekļiem."⁶ Ļoti būtiska pamatojuma izstrādes sastāvdaļa, kas līdz ar to ir izdalāma atsevišķi, ir pienākums likumdošanas procesā nodrošināt sabiedrības līdzdalību. Sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā nodrošina demokrātijas leģitimitāti un efektivitāti.⁷ Visbeidzot, labam likumdošanas procesam jāspēj nodrošināt tiesību sistēmas stabilitāti. Tiesību sistēmas stabilitāte balstās uz tiesiskās palāvības principu. "Tiesiskā palāvība – tas nozīmē, ka cilvēki savu dzīvi veido, ticot valstij. Ticība ir atslēgas vārds, kas valstij ver durvis uz labāku nākotni."⁸

³ Satversmes tiesas 2011.gada 11.janvāra spriedums lietā Nr.2010-40-03 10.2.punkts

⁴ Deta lizētu Satversmes tiesas spriedumu analīzi skatīt, Dr.iur. Jānis Pleps "Pienācīgā kārtībā pieņemts likums", Satversmes komentāru pielikums "Piezīmes par likumdošanas procesu", raksta 10-11.lpp

⁵ Satversmes tiesas 2009.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2009-43-01, 26.punkts

⁶ Satversmes tiesas 2009.gada 21.oktobra spriedums lietā nr.2009-01-01, 11.3.punkts

⁷ Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija spriedums lietā Nr. 2004-18-0106, 7.punkts

⁸ Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietnieces S.Osipovas uzruna rakstu krājuma "Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā palāvība: Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence" atvēršanā, <http://www.satv.tiesa.gov.lv/articles/satversmes-tiesas-priekssedetajas-vietnieces-s-anitas-osipovas-uzruna-rakstu-krājuma-visparejie-tiesibu-principi-tiesiska-drosiba-un-tiesiska-palaviba-valsts-parvalde-business-jurisprudenc/> (skatīts 2018.gada 6.augustā)

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

~~Ierobežotas pieejamības informācija~~ NAV KLASIFICĒTS

Ārkārtējās situācijas apstākļos labas likumdošanas principu ievērošana ir apgrūtināta, tādēļ šobrīd, kad Saeima, Ministru kabinets un kompetentās iestādes ir ieguvušas nepieciešamās zināšanas un prasmes samērīgā apmērā vadīt Covid-19 ietekmi uz sabiedrības veselību, ir pamata pievērst lielāku uzmanību labas likumdošanas principu ievērošanai normatīvo aktu izstrādes un pieņemšanas procesā.

2. Covid-19 izejas stratēģijas ieviešana divos soļos:

Pirmajā solī (tiek īstenots šobrīd) - saglabāt ārkārtējo situāciju līdz brīdim, kamēr pastāv likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 5.panta otrajā un trešajā daļā noteiktie apstākļi, proti, nav novērsts vai pārvarēts valsts apdraudējums, kas bija par pamatu ārkārtējas situācijas izsludināšanai, un vadoties no epidemioloģiskās situācijas, ir nepieciešams saglabāt vai noteikt pasākumus, kas būtiski ierobežo cilvēktiesības (piemēram, pārvietošanās un pulcēšanās ierobežojumi).

Uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai, Ministru kabinets turpinātu līdzšinējo praksi, balstoties uz šajā ziņojumā ietvertajiem pamatprincipiem, pakāpeniski atceļot vai mīkstinot 2020.gada 12.marta rīkojumā Nr.103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – Ministru kabineta rīkojums Nr.103) paredzētos pasākumus, savukārt pasliktinoties epidemioloģiskajai situācijai tiktu saglabāts tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" noteiktajā kārtībā un apjomā operatīvi pieņemt lēmumus Covid-19 izplatības ierobežošanai un seku novēršanai. Saskaņā ar likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.pantā noteikto kārtību tiek turpināta parlamentārā kontrole pār Ministru kabineta pieņemtajiem lēmumiem, savukārt kontrole pār konkrētu pasākumu piemērošanas tiesiskumu, tiek īstenota vispārējā kārtībā saskaņā ar pastāvošajām tiesību normām.

Likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" ietvaros īstenojamo pasākumu mērķis ir iespējami efektīvi iesaistīt gan valsts institūcijas, gan privātpersonas pasākumos, kas ir nepieciešami konkrēta apdraudējuma iespējami ātrai pārvarēšanai. Vienlaikus likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" piemērošana neierobežo citu likumu darbību, ciktāl tie nav pretrunā ar šajā likumā noteikto kārtību un likumīgi noteiktajiem pasākumiem, attiecīgi arī likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" piemērošana neatbrīvo valsti no pienākumiem, kas izriet no tās uzņemtām starptautiskām saistībām, ciktāl tās ir piemērojamas attiecīgajā situācijā. Pastāvot ārkārtējai situācijai, ievērojot vispārējo kārtību un pilnvaru sadalījumu, Saeima un Ministru kabinets var pieņemt jaunus normatīvos aktus vai izdarīt grozījumus esošajos, kuros tiek paredzētas pastāvīgi spēkā esošas normas, kuras nepieciešamas saglabāt arī pēc ārkārtējās situācijas beigām.

Ņemot vērā, ka likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" ietvertie pasākumi un tiesiskie līdzekļi izmantojami vienīgi gadījumos, ja riskus vairs nav iespējams efektīvi novērst, piemērojot vispārējā tiesiskajā kārtībā noteiktos tiesiskos līdzekļus. Brīdī, kad vairs nepastāv objektīva nepieciešamība saglabāt būtiskākos personas ierobežojošos pasākumus, ārkārtējā situācija ir atceļama.

~~Ierobežotas pieejamības informācija~~ NAV KLASIFICĒTS

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

Otrajā soli - attiecībā uz pasākumiem, kurus nepieciešams saglabāt pēc valsts apdraudējuma pārvarēšanas vai novēršanas un attiecīgi pēc ārkārtējās situācijas beigām, un kuri ir paredzami kā pastāvīgs tiesiskais regulējums, piemērojami šajā informatīvā ziņojuma sadaļā "Piedāvātās tiesiskās kārtības struktūra" noteiktie principi un kārtība, kas paredz, ka attiecīgie pasākumi ir pārceļami uz likuma līmeņa normatīvo aktu, nepieciešamības gadījumā ietverot deleģējumu Ministru kabinetam noteikt piemērošanas kārtību atsevišķās nozarēs.

3. Rīcība pie atkārtota Covid-19 uzliesmojuma

Ja jaunais speciālais tiesiskais ietvars paredz, ka tas piemērojams tikai pēc valsts apdraudējuma pārvarēšanas vai novēršanas un attiecīgi pēc ārkārtējās situācijas beigām, tad pie atkārtota Covid-19 uzliesmojuma ir piemērojams likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" paredzētais regulējums un tajā noteiktajā kārtībā ir iespējams izskatīt jautājumu par jaunas ārkārtējās situācijas izsludināšanu.

4. Piedāvātā risinājuma vispārīgie aspekti

Ievērojot minētos apsvērumus, Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupa (izveidota ar Ministru prezidenta 2020.gada 16.marta rīkojumu Nr 2020/1.2.1.-60) (turpmāk tekstā - darba grupa) ierosina nepagarināt ārkārtējo situāciju pēc 2020.gada 9.jūnija, ja vien epidemioloģiskie apstākļi valstī būtiski nepasliktinās, vienlaikus apzinoties, ka gadījumā, ja nākotnē epidemioloģiskā situācija tomēr būtiski pasliktinās, var rasties nepieciešamība atkārtoti izsludināt ārkārtējo situāciju. Vienlaikus darba grupa atzīst, ka visus ierobežojumus, kas noteikti sakarā ar Covid-19 izplatību, nav iespējams atcelt līdz ar ārkārtējās situācijas beigām. Tāpat darba grupa ir vienisprātis, ka personu tiesību īstenošanā būs nepieciešams noteikt papildu kritērijus un ierobežojošus nosacījumus uz ilgāku laika periodu, līdz tiks atrasts efektīvs medicīniskais risinājums pandēmijas kontrolei. Jaunajā likumā tiesiskās skaidrības un stabilitātes nolūkā sākotnēji būtu nosakāms konkrēts termiņš pārejas regulējuma darbības laikam, kurš pēc vajadzības var tikt pagarināts. Atceļot ārkārtējo situāciju, šādus jautājumus saskaņā ar Satversmi var izlemt tikai Saeima. Vienlaikus, ņemot vērā Covid-19 izplatības mainīgo un grūti paredzamo raksturu, Saeimai likuma līmenī būtu jāizšķir tikai būtiskākie jautājumi, ietverot pienācīgu deleģējumu Ministru kabinetam elastīgi reaģēt, apkarojot Covid-19 slimības izplatību.

Vienlaikus darba grupa, piedāvājot jauno tiesisko bāzi, uzskata, ka ir jāievēro šādi nosacījumi:

4.1. Cilvēktiesību aspekts

Pasākumi COVID-19 izplatības apturēšanai neizbēgami ierobežo arī Satversmē un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (Konvencija) un citos Latvijai saistošos starptautiskajos līgumos garantētās cilvēktiesības. Piemēram, aizliegums publiskos pasākumos piedalīties vairāk nekā 25 personām ir Konvencijas 11.pantā garantēto tiesību uz biedrošanās brīvību ierobežojums. Pēc ārkārtējās situācijas atcelšanas šo ierobežojumu apjoms vairs nav tik nozīmīgs, ka būtu nepieciešama Konvencijas 15.pantā paredzētā formālā atkāpe no Konvencijas

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

radītajām saistībām, tādēļ jāpārlicinās, ka saglabātie ierobežojumi atbilst Konvencijas prasībām, proti, šie ierobežojumi (1) ir noteikti ar likumu, (2) tie ir nepieciešami legītīma mērķa sasniegšanai, un (3) tie ir samērīgi ar sasniedzamo mērķi.

Skaidrojot šīs trīs prasības, Eiropa Cilvēktiesību tiesa savā judikatūrā ir vairākkārt uzsvērusi, ka "noteikts ar likumu" nozīmē ne tikai formālu likumisku pamatu, bet arī to, ka piemērojamā likuma norma ir kvalitatīva jeb pietiekami skaidra, lai persona varētu saprātīgi paredzēt šīs normas piemērošanu un atbilstoši izvēlēties savu uzvedību⁹. Visu ar COVID-19 izplatības apturēšanu saistīto ierobežojumu apkopošana vienā normatīvajā tiesību aktā ļautu sniegt precīzākus norādījumus tiesību normu piemērotājiem par šī tiesību akta mijiedarbību ar citiem spēkā esošajiem tiesību aktiem atbilstošajā jomā (piemēram, zināmus ierobežojumus tiesībām uz biedrošanās brīvību paredz arī likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"¹⁰), kas savukārt veicinātu atbilstošo normu vienveidīgu un paredzamu piemērošanu. Viens tiesību akts arī ļautu labāk uzsvērt ierobežojumu legītīmo mērķi, proti, citu personu veselības aizsardzība. Visbeidzot, visu ierobežojumu iekļaušana vienā tiesību aktā ļautu labāk novērtēt ierobežojumu kumulatīvo ietekmi un tādējādi arī samērīgumu */samērīguma skaidrojums arī katram konkrētam ierobežojumam/*.

4.2. Atsevišķi starptautiski aspekti

Kopš COVID-19 pandēmijas izsludināšanas Eiropas Savienība un tās institūcijas ir pieņēmušas vairākus lēmumus, kuru praktisko ieviešanu nepieciešams precizēt nacionālajos tiesību aktos. Piemēram, Ministru kabineta rīkojumā Nr.103 (4.39.apakšpunkts) ir noteiktas atbildīgās institūcijas par Eiropas Savienības Komisijas Īstenošanas regulā par nepieciešamību saņemt eksporta atļauju atsevišķiem individuālajiem aizsarglīdzekļiem paredzēto eksporta licenču izsniegšanu. Lai šāda rakstura Eiropas Savienības un tās institūciju pieņemtie lēmumi Latvijā tiktu pienācīgi ieviesti arī pēc ārkārtējās situācijas atcelšanas, vienā tiesību aktā būtu nepieciešams deleģējums izpildvarai lemt par praktiskās īstenošanas pasākumiem.

5. Ministru kabineta un ministru tiesību līdzsvars

Ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus.

Saskaņā ar likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 3.panta pirmo daļu visi lēmumi un rīkojumi, kas pieņemti ārkārtējās situācijas nodrošināšanai, zaudē spēku vienlaikus ar ārkārtējās situācijas atcelšanu vai šiem īpašajiem tiesiskajiem

⁹ Piemēram, *Magyar Kétfarkú Kutya Párt pret Ungāriju*, iesniegums Nr.201/17, Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2020.gada 20.janvāra spriedums, 93.rindkopa; arī *Bože pret Latviju*, iesniegums Nr.40927/05, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 18.maija spriedums, 74.rindkopa.

¹⁰ Par sapulcēm, gājieniem un piketiem. 16.01.1997. likums/ Latvijas Vēstnesis, 31/32, 30.01.1997. Stājas spēkā 13.02.1997.

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

~~Ierobežotas pieejamības informācija~~ NAV KLASIFICĒTS

režīmiem noteiktā termiņa beigām. Attiecīgi, atceļot ārkārtējo situāciju, zaudē spēku ne tikai Ministru kabineta rīkojumā Nr.103 noteiktie pasākumi, bet arī uz šā rīkojuma pamata noteiktie ministru un valsts iestāžu vadītāju rīkojumos ietvertie pasākumi, kas tika noteikti, pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumā Nr.103 ietverto pilnvarojumu vai nodrošinot Ministru kabineta Nr.103 ietverto pasākumu izpildi.

Lai nodrošinātu tiesisko regulējumu ierobežojumu saglabāšanai, kas nepieciešams situācijas noregulēšanai pēc ārkārtējās situācijas beigām, Ministru kabinets vairs nevar izmantot likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" noteikto īpašo tiesisko režīmu un tam ir jānodrošina visu nepieciešamo lēmumu pieņemšana, ievērojot vispārēji noteikto kārtību un pilnvaru robežas. Attiecīgi nepieciešamie pasākumi ir ietverami vai nu īpaši izstrādā speciālā likumā vai nozaru likumos un Ministru kabineta noteikumos, ja attiecīgajā nozares likumā ir paredzēts deleģējums Ministru kabinetam atbilstoši Satversmes 64.pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 31.pantam.

Ministru kabineta rīkojumā Nr.103 ir iekļauts pilnvarojums satiksmes ministram, veselības ministram, izglītības un zinātnes ministram, ekonomikas ministram, zemkopības ministram, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministram un kultūras ministram noteikt pasākumus Covid-19 izplatības ierobežošanai un seku mazināšanai. Līdz lēmuma pieņemšanai un nepieciešamo normatīvo aktu pieņemšanai par ministru noteikumu ieviešanu, ministriem nav tiesību izdot vispārāstošus ārējus normatīvos aktus.¹¹

6. Iestāžu un tiesu darbības tiesiskums un nepārtrauktība.

Šobrīd ārkārtējās situācijas dēļ Covid-19 izplatības laikā valsts institūciju, tajā skaitā pašvaldību un tiesu, darbības pamatprincipus noteic likums "Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" (turpmāk - Covid-19 iestāžu likums), likums "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" un Ministru kabineta rīkojums Nr.103. Minētie normatīvie akti būtiski maina institūciju ierasto darba organizāciju un pakalpojumu pieejamību privātpersonām. Atceļot ārkārtējo situāciju valstī, institūcijām pakāpeniski būs nepieciešams atgriezties pie pilnīgas visu pakalpojumu sniegšanas privātpersonām. Pāreja uz visu pakalpojumu sniegšanu būtu veicama vadoties no šādiem principiem:

- 1) pakāpeniski atjauno pakalpojumu saņemšanu klātienē, nodrošinot darbinieku un pakalpojumu saņēmēju drošību atbilstoši epidemioloģiskai situācijai valstī;
- 2) turpināt attālināti sniegt pakalpojumus, kur tas ir iespējams, neierobežojot privātpersonu tiesības un neradot pārmērīgu slogu institūcijai;
- 3) ārkārtējās situācijas laikā atliktās lietas izskatīt prioritāri;
- 4) klātienē pakalpojumu saņēmēju plūsmu kontrolēt, lai neveidotos personu pārmērīga pulcēšanās institūcijas telpās un tiktu nodrošināti epidemioloģiskās

¹¹Tieslietu ministrija ir izsludinājusi 26.03.2020. Valsts sekretāru sanāksmē konceptuālo ziņojumu "Ministra noteikumu institūta ieviešanas iespējamības izvērtējums" (VSS - 268) (prot. Nr.13 20§)

~~Ierobežotas pieejamības informācija~~ NAV KLASIFICĒTS

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

drošības pasākumi, lai mazinātu inficēšanās riskus gan pakalpojumu sniedzējiem, gan saņēmējiem.

Izvērtējot institūciju darbību pēc minētajiem principiem, būs nepieciešams veikt arī attiecīgus normatīvo aktu grozījumus, jo ne visas institūciju darbību un privātpersonu tiesību un pienākumu regulējošās normas zaudēs spēku līdz ar ārkārtējās situācijas atcelšanu. Vadoties no iepriekš minētajiem principiem, ministrijām nepieciešams izvērtēt institūciju darbību saistībā ar normatīvajos aktos noteiktajiem ierobežojumiem, un atcelt tādus ierobežojumus, kur pakalpojumu sniegšanu ir iespējams nodrošināt parastā kārtībā, kāda tā bija noteikta pirms ārkārtējās situācijas. Ilgstoša pakalpojumu nenodrošināšana vai atlikšana rada negatīvas sekas atsevišķām personām un sabiedrībai kopumā. Piemēram, obligātās veselības pārbaudes neveikšana, kas ir nepieciešama personām, lai vadītu transportlīdzekli, var radīt draudus pārējiem satiksmes dalībniekiem, ja personai būs veselības problēmas braukšanas laikā. Savukārt tiesās lietu ilgstoša atlikšana var veidot pārmērīgu lietu uzkrājumu un radīt ilgtermiņā tiesisko nenoteiktību, kas ir pretrunā tiesiskās stabilitātes principam, atbilstoši kuram valstij ir pienākums nodrošināt tiesisko attiecību noteiktību un stabilitāti.

Ja ir lietderīgi atsevišķus pakalpojumus turpināt sniegt attālināti vai paredzēt kā papildu iespēju arī attālinātu pakalpojuma sniegšanu, šāds regulējums būtu ietverams attiecīgās nozares normatīvajā aktā. Proti, iestādes var izvēlēties atjaunot klātienē personu apkalpošanu, atceļot attālināto pakalpojumu sniegšanu, ja tas prasa pārmērīgus iestādes resursus, un ilgtermiņā tie būtu grūti realizējami vai apdraud privātpersonu tiesības, piemēram, ir pārāk sarežģīti identificēt patieso pakalpojuma pieprasītāju. Taču iestādēm būtu nepieciešams īpaši izvērtēt šādas situācijas un maksimāli censties saglabāt arī uz ārkārtējās situācijas laiku ieviestos attālinātos saziņas veidus ar privātpersonām.

7. Piedāvātās tiesiskās kārtības struktūra:

MK rīkojumā Nr.103 ietvertie ierobežojumi, kurus nepieciešams saglabāt pēc ārkārtas situācijas, ir pārceļami uz likuma līmeņa normatīvo aktu, ietverot attiecīgu deleģējumu Ministru kabinetam noteikt piemērošanas kārtību atsevišķās nozarēs. Pilnībā nepieciešams atteikties no līdz šim izdotiem ministru saistošiem noteikumiem, saglabājot ministriem tiesības izdot dažādas normu piemērošanas vadlīnijas savā nozarē, kurām ir ieteikuma raksturs. Visas privātpersonām obligāti piemērojamās normas pārceļamas uz Ministru kabineta noteikumiem, bet atsakoties no pārāk detalizēta procesa apraksta, lai normas spētu darboties vienlīdz labi arī pie nelielām epidemioloģiskās situācijas izmaiņām.

Lemjot par regulējuma saturu, tiek respektēti šādi principi:

- 1) tiek kontrolēta epidemioloģiskā situācija saistībā ar Covid-19, balstoties uz pierādāmiem datiem, un iespējamie uzliesmojuma riski paaugstinātas neaizsargātības apstākļos tiek samazināti līdz minimumam, kā arī tiek pārvaldīts ieviesto Covid-19 gadījumu risks, tostarp izmantojot tehnoloģiskos risinājumus;

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

- 2) tiek nodrošināta pietiekama sabiedrības veselības un veselības aizsardzības sistēmas kapacitāte, kas primāri nodrošina infekciju uzņēmīgāko cilvēku aizsardzību;
- 3) tiek izstrādāti preventīvie epidemioloģiskās drošības pasākumi nozarēs, lai tās spētu atsākt funkcionēt relatīvi drošā vidē;
- 4) tiek nodrošināta nepieciešamā kontrole, bet netiek uzstādītas neizpildāmas prasības lielākajai daļai iedzīvotāju;
- 5) sabiedrības viedoklis par ilgtermiņa ierobežojumiem;
- 6) situācija ārvalstīs.

Lai īstenoto ziņojumā piedāvāto risinājumu, ir nepieciešamas izstrādāt jaunu likumu par valsts institūciju darbību un īpašiem nosacījumiem personu tiesību īstenošanā sakarā ar Covid-19 (jaunais Covid likums), kur noteiktu:

- 1) personu politisko un citu cilvēktiesību ierobežojumus (pulcēšanās brīvība, privātums, pārvietošanās brīvība, t.sk. ārpus Latvijas robežām), pēc iespējas mazinot ierobežojumus, t.sk. paredzot to individuālu izvērtēšanu (TM kopā ar IeM un ĀM);
- 2) īpašos nosacījumus tiesu, valsts un pašvaldību iestāžu darbībai un pakalpojumu saņemšanai. Šo pakalpojumu nodrošināšana ir vitāli svarīga, līdz ar to turpmākas atkāpes ir pieļaujamas tikai īstermiņā, likumā paredzot noteiktu kārtību un termiņus šīm atkāpēm un iekļaujot deleģējumu Ministru kabinetam risināt atsevišķu pakalpojumu sniegšanas īpatnības (TM kopā ar visām ministrijām un LPS);
- 3) kriminālsodu izpildes īpašos nosacījumus (TM);
- 4) izglītības un bērnu pieskaņotības pakalpojumu norises īpašos apstākļus ar atbilstošu deleģējumu Ministru kabinetam noteikt izglītības norisi nākamajā mācību gadā (IZM kopā ar LPS, IeM, KM, VM, ZM, LM, VARAM un AiM);
- 5) sociālo un veselības pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešamos nosacījumus ar deleģējumu Ministru kabinetam noteikt sociālo pakalpojumu sniegšanas īpatnības (LM);
- 6) prasības tirdzniecības vietām, ēdināšanas uzņēmumiem u.c. publiski apmeklējamām vietām ar deleģējumu Ministru kabinetam (EM un ZM);
- 7) kultūras un sporta norišu ierobežojumus (KM kopā ar IZM);
- 8) transporta un tūrisma pakalpojumu sniegšanas ierobežojumus (SM kopā ar ĀM un EM);
- 9) Īpašus personas datu izmantošanas noteikumus (IeM kopā ar TM, VM un LPS);
- 10) Administratīvo atbildību par likumā noteikto ierobežojumu neievērošanu, paredzot kompetentās iestādes (TM kopā ar visām ministrijām un LPS);

Jaunajā Covid likumā būtu integrējams pašreizējais Covid-19 iestāžu likums, cik iespējams respektējot Covid-19 iestāžu likumā izlemtos jautājumus.

Balstoties uz jaunā Covid likuma deleģējumu, ir izstrādājami MK noteikumi, kas regulēs atsevišķus nozarēm vajadzīgus jautājumus, kur nepieciešama pienācīga elastība, reaģējot uz Covid-19 situācijas izmaiņām. Tāpat ir sagatavojami jauni MK noteikumi, piemēram, MK noteikumi par individuālo aizsardzības līdzekļu, medicīnas

Ierobežotas pieejamības informācija NAV KLASIFICĒTS

~~Ierobežotas pieejamības informācija~~ NAV KLASIFICĒTS

ierīču (vienreizlietojamās sejas ķirurģiskās maskas) un dezinfekcijas līdzekļu plānošanas, iegādes, piegāžu drošības, uzglabāšanas un izdales nodrošināšanu.

Papildus ir izstrādājumi grozījumi Epidemioloģiskās drošības likumā, pilnveidojot epidemioloģiskās prevencijas un kontroles režīmu, piemēram, ierobežojumi iestādēs ar augsta riska personu grupām (sociālā aprūpe, ieslodzījums), pienākumi personām, kas atgriezušās no ārvalstīm (ja tas attiecināms uz dažādām slimībām), tiesības un pienākumus kontaktpersonām, sadarbība ar tiesībsargājošām iestādēm, ārvalstnieku ieceļošana Latvijas Republikā u.c. jautājumi atbilstoši epidemiologu u.c. ekspertu izvērtējumam (vispārīgi attiecināmi risinājumi). Likumā būtu paredzams arī atbilstošs deleģējums Ministru kabinetam konkrētu jautājumu noregulēšanai.

Tāpat ir izstrādājami grozījumi atsevišķos nozares normatīvos aktos, lai ārkārtējās situācijas laikā ieviestos papildu risinājumus (attālināta piekļuve pakalpojumiem, digitālie risinājumi u.c.) izveidotu kā pastāvīgu regulējumu.

Ekonomiska un sociāla rakstura lēmumi, kuru mērķis ir mazināt Covid-19 radīto ietekmi uz ekonomiku un sociālo labklājību, ir paredzēti likumā "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" (turpmāk - Covid seku novēršanas likums) un tam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos, un atsevišķos nozaru likumos (Finanšu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Kultūras ministrijas, Labklājības ministrijas un Tieslietu ministrijas kompetencē esoši pasākumi). Darba grupa ierosina, ka šie nosacījumi tuvākajā laikā tiek pārskatīti, lai lemtu par šo pasākumu saglabāšanu nākotnē. No tiesiskā regulējuma ietvara raugoties, šie pasākumi arī turpmāk būtu risināmi, balstoties uz Covid seku novēršanas likumu un uz tā pamata izdotiem Ministru kabineta noteikumiem vai atsevišķiem Ministru kabineta rīkojumiem.

Lai īstenotu šos uzdevumus, Ministru kabinetam ir jāpieņem lēmumi, kas ir norādīti sagatavotajā Ministru kabineta sēdes protokollēmuma projektā.

Pielikumā:

Ieviesto ierobežojošo pasākumu, papildus tiesību un pienākumu kopums, kas ieviesti izsludinot ārkārtējo situāciju, kā arī priekšlikumi to mazināšanai, pārveidošanai vai atcelšanai (uz 2020.gada 13.maiju) uz 18 lappusēm.

~~Ierobežotas pieejamības informācija~~ NAV KLASIFICĒTS